

Dobrodošli, obiskovalci!

PENAVA, Z. (1984) Odjek radova znanstvenih radnika SR Hrvatske iz biologije u domaćim časopisima u Science Citation Index (SCI). *Acta Botanica Croatica*, 43, s. 275-302, (1984).

PRATT, A. D. (1977) A measure of Class Concentration in Bibliometrics. - U: *Journal of American Society of Information Science*, 28, s. 285-292, (1977).

PRAVDIĆ, N. (1981) Izbor časopisa za objavljivanje rezultata znanstvenoistraživačkog rada. Gdje publiciraju kemičari. *Kemija u industriji*, 30, (4), s. 195-198, (1981).

PRAVDIĆ, N, OLUJČIĆ-VUKOVIĆ, V, TOT, T. (1982) Bibliometric Analysis of Contributions by Scientists from Croatia Yugoslavia in the Field of Chemistry: Rank-Frequency Distribution. *Kemija u industriji*, 31, (7), s. 351-356, (1982).

PIRCHARD, A. (1969) Statistical Bibliography or Bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25, (3), s. 348-349, (1969).

SIGEL, E. (1982) *Books libraries and Electronics. Essays on the Future of Written Communication*. - KIP Inc. New York, 1982.

STIPČEVIĆ, A. (1986) O sekundarnim publikacijama danas. *Informatologia Yugoslavica*, 18, (1-2), s. 9-15, (1986).

VICKERY, B. C. (1948) Bradford's law of scattering. *Journal of Documentation*, 4, (3), s. 220, (1948).

VLACHYM, J. (1980) Evaluating the distribution of individual performance. *Scientia Yugoslavica*, 6, (1-4), s. 267-275, (1980).

WEINSTOCK, M. (1971) Citation Indexes. - U: Kent A. and Lancour H. (Ed.) *Encyclopedia of Library and Information Science*. Vol. 5. Dekker M. Inc. New York 1971, s. 16-40.

Kemal Bakaršić

Geslo, ki ga v tem času, naravnane k čaščenju turizma in turistov, srečamo na vsakem koraku, slišimo vsak dan. Vabi nas v svet, ki ni naš vsakdanji, vabi nas, naj poiščemo nov odnos do ljudi in stvari okrog sebe.

Tudi v arheološki stroki si za obiskovalca prizadevamo - pri razstavah, predavanjih - in ga obenem odklanjamo, saj je navadno mora za vsakega terenskega raziskovalca. Zakaj? Želimo si, da bi vsi vedeli in nam priznali, kako pomembno in fascinantno delo opravljamo, hkrati pa nas je strah, da bomo namenili preveč pozornosti neusahljivemu toku vprašanj radovednežev in laikov. Že zaradi narave del smo na terenu pogosto gledališče na prostem, publika pa prihaja in odhaja, posega v naše delo, komentira, nas pomiluje in spodbuja, nam grozi... "nas moti pri delu"?

Stroka je drugod po svetu že zdavnaj strogo opredelila svoj odnos do publike na vseh ravneh - od terena do muzejske zbirke, od laboratorija do publikacije - in na vseh stopnjah zahtevnosti - od arheološke delavnice do potovanja skozi zgodovino ali spodbujanja dela in strokovnega usposabljanja ljubiteljev. Prevzela je namreč odgovornost, da vrne družbi vloženo in ne le zadovolji peščico fanatičnih strokovnjakov.

Zato se nam morda zdi smešno, ko vzamemo v roke knjigo z naslovom *Dobrodošli, obiskovalci* (Priročnik za predstavitev in interpretacijo izkopavanj), ki jo je pripravil Center for Environmental Interpretation in izdala English Heritage iz Londona.

Takoj se nam ponudi vprašanje: mar za to res potrebujemo pisna navodila? Priročnik nikoli ni zadnja, edina ali idealna rešitev problema, je le prvi skupni imenovalec, ki spodbuja k nenehnemu izboljševanju in preprečuje, da bi standard dela upadal, oziroma ga vedno znova vzpostavlja. Če pri svojem strokovnem delu uporabljamo priročnike, potem vprašanja obiskovalcev nikakor ne moremo izločiti in s tem tudi ne knjige, ki obravnava prav del stroke, namenjen njim - prezentacijo in interpretacijo. Ali je res potrebno, da se posvetimo obiskovalcu in njemu namenjenim popularnim razlagam že na tej vmesni, "polzreli" stopnji svojega dela? Avtorji in večina strokovne javnosti na zahodu so prepričani, da je to potrebno in koristno. Naše delo je javno in namenjeno javnosti, zato se tokovom obiskovalcev in radovednežev ne moremo in ne smemo izogniti. S pre-

mišljenim ravnanjem in temeljito pripravo pa lahko predvidimo, kakšni publiki se bo naše delo na tej stopnji zdelo zanimivo in kako ji ga lahko čim bolj približamo. Načrtovan stik s sredstvi obveščanja nam omogoča doseči ljudi, ki jih morda bolj zanima videti arheologa pri delu kot brati njegov opis dela in ne sodijo med naključne mimoidoče, ki jih je pritegnilo naše nenavadno "gradbišče". Navsezadnje lahko že z usmerjanjem gibanja obiskovalcev potisnemo iz svojega dragocenega izkopavalnega prostora vsiljivca, ki nam je poteptal pravkar očiščeno površino, ne da bi ga s tem izrinili v položaj brezpravnega nevedneža na "robu visoke znanosti". Skupine šolarjev so pravzaprav edine deležne naše večje pozornosti, zato ker navadno najavijo svoj prihod. Toda ali smo na njihov obisk res primerno pripravljeni?

Vrnimo se k priročniku. Že zgradba in oblikovanje knjige kažeta poglobitve poudarke v obravnavanem odnosu med arheologom in obiskovalcem. Prvi del sestavlja osem temeljnih vprašanj v tem odnosu, drugi del pa tehnične predloge in zamisli. Vprašanja, ki naj si jih po njihovem predlogu postavimo že pred odhodom na teren, so:

- Zakaj povabiti obiskovalca na izkopavanje (prednosti prezentacije in interpretacije)?
- Kaj glede na svoje sposobnosti in sredstva lahko ponudimo obiskovalcu (načrtovanje programa)?
- Kdo bodo naši obiskovalci in kaj jih bo zanimalo?
- Kako jim bomo predstavili to, kar želimo, da zvedo?
- Kako spodbuditi sodelovanje s šolami?
- Kaj lahko zaslužimo s takšno dejavnostjo?
- Kakšni naj bodo odnosi s sredstvi javnega obveščanja in kako v njih predstaviti izkopavanje?

Vsako od teh vprašanj je podrobno obravnavano, od npr. obravnave obiskovalca (kdo bo prišel, kdaj, koliko časa bo ostal, kaj pa vreme?) do vrste razlag (vodniki, demonstracije, "živa zgodovina", plakati, stenčas, vodnik po izkopavalnišču...) in načrtovanja v zvezi z ljudmi in stroški, ki jih izločamo iz proračuna terenskega dela ali jih poskušamo dodatno priskrbeti. V drugem delu so prikazani predlogi in preproste tehnične rešitve za vzpostavitev komunikacije med raziskovalnim prostorom oz. problemom arheologov in obiskovalcem. Bogato ilustrirana izdaja s humorjem predstavlja nekakšen seznam postavljenih zahtev, ki ga lahko dodamo (v jeziku avtor-

jev pa moramo dodati) vsem drugim seznamom ekip, opreme in organizacijskim shemam, ki jih pripravljamo in preverjamo pred odhodom na teren.

Kako naj pred odhodom na teren mislimo še na obiskovalca in se ukvarjamo z njim, ko pa je ta čas največjih zmešnjav, skrbi in potov v zadnjem trenutku? Odgovor je preprost, čeprav se bi marsikomu zdel nerealen. Sistematična priprava na terensko delo je navadno njegov zelo pomemben, če ne najpomembnejši del, in zanjo moramo imeti dovolj časa in možnosti, ne glede na to na kakšno in kako obsežno terensko raziskavo se odpravljamo. Če dodamo temu še nekaj priprav na prihod obiskovalca, ne deluje več tako zastrašujoče. Navdušena raziskovalna ekipa, ki želi, da bi ljudje razumeli in cenili njeno delo, po mnenju avtorjev ne bo nasprotovala tej obremenitvi, nasprotno, pomenila ji bo nov izziv. In zakaj bi mislili na obiskovalca med terenskim delom, ko pa bodo interpretacija, konservacija in prezentacija opravljene po našem odhodu in bo imela publika pred seboj "kulturni rezervat"? Razlogov je več:

- zadnje dejanje večine arheoloških izkopavanj je zasutje terena, prostor pa dobi svoj nov namen. Če bi med raziskavami vključili v svoje delo tudi delo s publiko, bi znanje o tem ne ostalo samo v arheoloških zapisih;
- namen našega dela ni najti, temveč je predvsem razumeti, torej moramo dovoliti publiki, da skupaj z nami poskuša razumeti in ne le ogledovati najdeno.

Priročnika ni treba ne prevzemati ne slepo posnemati, lahko pa pomaga in spodbuja pri načrtovanju in obvladovanju vseh spremnih pojavov pri terenskem delu; to je prvi, morda največji korak h končnemu uporabniku - da bi arheologovo delo razumel vsak in bi se mu zdel rezultat tega dela prav tako pomemben, kot se zdi nam.

Ps.: Pogosto moram razložiti ljudem, kaj je to arheologija in kaj pravzaprav delam. Morda prav premišljen odnos do obiskovalca pripomore k temu, da bo takih vprašanj vse manj.

Darja Grosman

